

Suomen talouskasvu nopeutuu, ja sen painopiste pysyy viimevuotiseen tapaan yksityisessä kulutuksessa. Ensi vuonna kulutus tasaantuu samalla kun vienti ja investoinnit vauhdittavat talouskasvua.

Palkansaajien tutkimuslaitoksen ennusteryhmään kuuluvat Merja Kauhanen, Eero Lehto, Heikki Taimio ja Ilpo Suoniemi.

Kulutus pitää yllä kasvua ja työllisyyttä

Palkansaajien tutkimuslaitos
Ennusteryhmä

Ennuste on julkaisu 18.3.2004

Viime vuonna Suomen talous kehittyi verrattain suotuisasti. Kokonaistuotanto kasvoi noin 2 prosenttia, kun kasvu jäi koko euroalueella vain 0,3 prosenttiin. Kuluttajien luottamus oli muihin EU-maihin verrattuna poikkeuksellisen vahva. Se myös vaikutti yksityiseen kulutukseen, joka kasvoi meillä 3,6 prosenttia edellisvuodesta ja oli talouskasvun moottori. Viennin selvät vaikeudet kuitenkin pitivät talouskasvun suhteellisen hitaana, ja tämä näkyi työllisyydessä. Vaikka työllisyys kohenikin julkisissa palveluissa ja yksityisestä kulutuksesta riippuvassa tuotannossa, se

heikkeni vientiteollisuudessa ja sitä tukevassa palvelutuotannossa.

Suomen talouskasvun painopiste pysyy tänäkin vuonna yksityisessä kulutuksessa. Myös viennin kasvu nopeutuu, mutta suhteellisen verkkaisesti. Osasyys tähän on euron vahvistuminen, joka on yhtäältä hidastanut päämarkkina-alueemme, EU-maiden talouksien elpymistä, ja on toisaalta heikentänyt suoraan vientimme hintakilpailukykyä. Tästä huolimatta kokonaistuotanto kasvaa tänä vuonna 3 prosenttia. Ensi vuonna kasvu nopeutuu, vaikka yksityisen kulutuksen kasvu jo ta-

saantuu. Vuonna 2005 suurten rakennusprojektien vauhdittamat investoinnit ja vienti, joka tuolloin vetää jo paremmin myös Eurooppaan, nopeuttavat taloudellista kasvua. Noususuhdanteen ansiosta työllisyys kohenee kohtuullisesti.

Euroopan elpyminen vasta alkamassa

Euroalueen taloudellinen kasvu hidastui viime vuonna edellisvuodesta. Kokonaistuotannon lisäys jäi 0,3 prosenttiin. Koko EU-alueella kasvu ylsi 0,6 prosenttiin. Yksityinen kulutus kasvoi noin prosentin ja yksityiset investoinnit supistuivat jonkin verran. Julkinen kulutus tuki selvästi kasvua, ja ulkomaankaupan vaikutus jäi lievästi negatiiviseksi.

Ottaen huomioon alueen kotitalouksien suhteellisen vahvan rahoitusaseman, kohtuullisen tulonmuodostuksen sekä matalan reaalkorkotason edellytykset euroalueen kasvun nopeutumiselle ovat olemassa. Euroalueen ennakoivien osoittimien mukaan talouskasvu onkin vahvistumassa. Niin teollisuutta, rakentamista, vähittäiskauppaa, kuluttajien luottamusta kuin yksityisiä palveluitakin koskevien indeksien jouluhelmikuun keskiarvot olivat edeltävän kolmen kuukauden jakson keskiarvon yläpuolella. Kuitenkin vain yksityisten palveluiden indikaattori oli noussut selvästi. Muut osoittimet olivat nousseet vain vähän, mikä viittaa siihen, että alueen talouskasvu nopeutuu varsin verkkaasti. Kaikkiaan voidaan sanoa, että euroalueen elpyminen on ollut hitaampaa kuin mitä viime elokuussa odotimme.

Erityisen huolestuttavaa on kuluttajien heikkona pysynyt luottamus ja rakentamisen laimeus matalasta reaalkorosta huolimatta. Kuluttajaluottamusta on heikentänyt suhteellisen korkea työttömyys ja siitä aiheutuva epävarmuus. Alueen työttömyysaste on pysynyt koko viime vuoden noin 8,8 prosentissa. On ilmeistä, että myös yksityiset investoinnit lähtevät liikkeelle

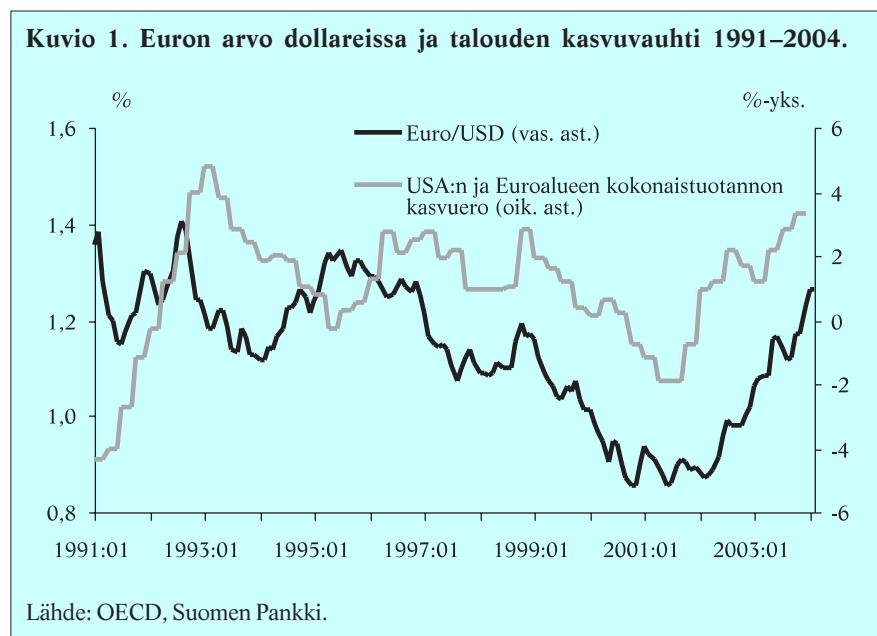
vasta sen jälkeen, kun taloudellinen aktiviteetti on elpynyt selvästi.

Yhtenä syynä toteutuneeseen kehitykseen voidaan pitää euron dollariarvon odottamatonta ja suhdannetilanteeseen huonosti sopivaa vahvistumista. Euron arvo on tällä hetkellä (16.3.) 1,23 dollaria. Huolimatta siitä, että euro on heikentynyt viime päivinä, se on yhä noin 13 prosenttia vahvempi kuin vuosi sitten ja jopa 40 prosenttia vahvempi kuin kaksi vuotta sitten. Euro (tai sitä vastaava ecu-korin arvo) ei ole poikkeuksellisen vahva suhteessa dollariin (kuvio 1). Se on kuitenkin poikkeuksellista, että euro vahvistuu suhteessa dollariin huolimatta siitä, että USA:n talouden kasvuvauhti on jo huomattavan pitkään ylittänyt selvästi euroalueen kasvuvauhdin. Yleensä korjaava ja talouskehitystä tasoittava valuuttaliike on syntynyt jo verrattain pian sen jälkeen, kun kasvuerot ovat erkaantuneet. Viimeaikaista kehitystä, joka on hidastanut euroalueen talouskehitystä, selittääkin pitkälti kolmen blokin – Aasian, euroalueen ja USA:n – rahapolitiikkojen erilaisuus. Aasian maat ja USA panevat reaalityönsä ja kasvun vahvistamiselle (lyhyellä aikavälillä) suuremman painon kuin Euroopan keskuspankki.

Suhdannenäkymät ovat Euroopan osalta kuitenkin pääosin myönteisiä. Sekä USA:n että Aasian suhteellinen vahva kasvu heijastuu myös Eurooppaan euron vahvuudesta huolimatta. Tämä yhdessä matalan reaalkoron ja alueen sisäistä ostovoimaa tukevan euron vahvistumisen kanssa on piristämässä yksityistä kulutusta, joka kasvaa jo tänä vuonna noin 2 prosenttia. Yksityisten investointien elpymistä saadaan kuitenkin vielä odottaa. Julkisen talouden vaikutus talouskasvuun lienee neutraali. Ulkomaankaupan vaikutus talouskasvuun on lievästi negatiivinen. Euron vahvistumisen vuoksi vienti kasvaa tuontia jonkin verran hitaammin.

Uusi ennustemme euroalueelle ottaa huomioon viime vuoden lopun hitaamman kasvun. Tämän vuoden sisäisen kokonaistuotannon kasvun odotetaan kiihtyvän noin kahteen prosenttiin vuositasolla. Vuosikeskiarvoihin perustuva kasvuvauhti jää kuitenkin 1,6 prosenttiin. Ensi vuonna kasvu vauhdittuu selvästi. Kuluttajan luottamuksen vahvistumisen myötä yksityinen kulutus kasvaa 2,4 prosenttia. Matalien korkojen ja yritysten parantuneen tulevaisuususkon vaikutuksesta yksityiset investoinnit kasvavat 3 prosenttia edellisvuodesta.

Kuvio 1. Euron arvo dollareissa ja talouden kasvuvauhti 1991–2004.

Kansainvälinen talous.

Kokonaistuotannon määrän kasvu (%)	2003	2004e	2005e
Yhdysvallat	3,1	4,1	3,5
Euro-12	0,3	1,6	2,4
Saksa	-0,1	1,5	2,4
Ranska	0,1	1,7	2,5
Italia	0,5	1,0	1,6
EU15	0,6	1,7	2,4
Ruotsi	1,5	2,2	2,5
Iso-Britannia	1,9	2,0	2,3
Japani	2,7	3,0	3,5
Venäjä	7,3	7,5	7,0
Kiina	9,1	9,0	7,5

Lähde: BEA, OECD, IMF, Palkansaajien tutkimuslaitos.

Euroalueen kuluttajahintainflaatio on vakiintunut 2 prosentin tuntumaan eikä EKP näe, että inflaatio olisi lyhyellä aikavälillä uhkaamassa sen inflaatiotavoitetta: lähellä 2 prosenttia mutta sen alapuolella. Parantuneiden suhdanneäkymien vakuuttamana ja tyytyväisenä euron vahvuuden muodostamaan inflaatiojarruun EKP ei kuitenkaan näe tarvetta alentaa korkoa. Runsasta likviditeettiä raha-aggregaatin M3 kehityksen perusteella pidetään lisäksi riskinä, joka voi johtaa inflaation nopeutumiseen. Mitään koron nostoa ei tämän vuoden aikana ole kuitenkaan odotettavissa. Sen sijaan on ilmeistä, että yleisen suhdannetilanteen parantuessa korkoa tarkistetaan ensi vuonna ylöspäin.

USA:n talouskasvu vahvaa – talouden epätasapainot edelleen uhkana

USA:n talouskasvua ylläpitivät viime vuonna lähes kaikki huoltotaseen kysyntäerät. Ulkomaankaupan vaikutus oli toisella neljänneksellä tosin selvästi negatiivinen, mutta vuoden jälkipuoliskolla sekin tuki talouden kasvua. Yksityisen kulutuksen tasaisen nopea kasvu on tukenut kasvua koko ajan. Julkisen kulutuksen ja siinä sotilasmenojen vaikutus oli erityisen voimakas

viime vuoden toisella neljänneksellä. Vilkas asuntorakentaminen on tukenut kasvua koko ajan, ja viime vuoden jälkipuoliskolla myös muut yksityiset investoinnit lähtivät liikkeelle.

Tänä vuonna julkinen talous ei enää tue talouskasvua. Yksityisten investointien vaikutus kasvuun sen sijaan voimistuu, vaikka asuntoinvestointien tahti on laantumassa. Työllisyys paranee jonkin verran. Tähän liittyen työttömyysaste laskee vuoden loppuun mennessä runsaaseen 5 prosenttiin. Työllisyystilanteen paraneminen pitää osaltaan yllä kuluttajien luottamusta. Yksityisen kulutuksen kasvu jäänee kuitenkin noin 3 prosenttiin. Sen kasvua rajoittavat kotitalouksien jo varsin raskas velkaantuneisuus samoin kuin lyhyiden ja pitkien korkojen hienoinen nousu. Ulkomaankaupan vaikutus kasvuun jäänee vähäiseksi. Vaikka Yhdysvaltain hintakilpailukyky Eurooppaan nähden on parantunut, Aasian kaupan vaje on vain kasvamassa, eikä USA:n ulkomaankaupan vaje ole kaikkiaan juuri supistumassa. USA:n tämän vuoden talouskasvuksi ennustamme 4,1 prosenttia. Tästä luvusta kasvuperinnön osuus on lähes yksi prosenttiyksikkö, sillä vuoden sisäinen kasvu jää noin 3 prosenttiin.

Ensi vuonna USA:n kasvu hidastuu 3,5 prosenttiin. Kasvua ylläpitävät yhä yksityiset investoinnit ja yksityinen ku-

lutus. Yksityisen kulutuksen vetoaputosin heikkenee, kun kotitalouksien velkaantuminen ja pitkien korkojen nousu hillitsevät sen kasvua. Velkaantunut julkinen talouskaan ei enää tarjoa vetoapua samoin kuin ei ulkomaankauppakaan, sillä USA:n viennin hintakilpailukyky Aasiaan nähden on yhä edelleen heikko.

Reaalikoron tasolla mitaten USA:n keskuspankin rahapolitiikka on ollut selvästi ekspansivisempaa kuin EKP:n rahapolitiikka. Vaikka USA:n talouskasvu on ollut viime vuoden kolmannelta neljänneksestä lähtien verraten nopeata – ylittänyt kolmen prosentin rajan – ei keskuspankki (Fed) ole vielä ennen kesää nostamassa korkoa. Fed odottaa, että työllisyys paranee selvästi, mikä tarjoaisi sille otollisen tilaisuuden nostaa korkoa sekä hillitä kuumementuneita asuntomarkkinoita ja liiallista kotitalouksien velkaantumista ilman, että reaalityöläisyys pysähtyisi. Fedin kevyt rahapolitiikka sisältää omat riskinsä. Ei ole poissuljettu, että pitkittämällä koron nostoa keskuspankki luo edellytyksiä markkinakorjaukselle, jonka yhteydessä pitkät korot nousevat, varallisuusesineiden hinnat romahtavat ja reaalityöläisyys vaipuu uuteen taantumasaan.

Venäjä jo Suomen kolmanneksi suurimmaksi vientikohdeeksi

Lähes koko Aasian ja nyttemmin myös Venäjän taloudet kasvavat vauhdilla. Kiinan kokonaistuotanto kasvaa tänä vuonna 9 prosenttia eikä kasvun tahti juuri laannu lähivuosina. Myös Japanin talous on vihdoon elpymässä. Nopeasti kasvavien lähimarkkinoiden avustamana sen oma kasvu ylittää tänä ja ensi vuonna noin kolmen prosentin luokkaan. Huolimatta Aasian markkinoiden nopeasta kasvusta Suomen vienti ei ole saanut kunnon jalansijaa siellä. Sen sijaan Suomen vienti on hyötymässä Venäjän nopeutuvasta kasvusta, joka on tänä ja ensi vuonna noin 7 prosenttia.

Vienti vauhdittaa kasvua vasta ensi vuonna

Suomen tavaroiden ja palvelusten viennin kasvu jäi viime vuonna 1,3 prosenttiin. Yllättävää oli, että viime vuoden viimeisellä neljänneksellä vienti jopa supistui, vaikka vientimarkkinamme olivat selvässä kasvussa. Tämä koskee erityisesti vientiä EU-maihin, jonka nimellinen arvo supistui koko vuonna 4 prosenttia. Huomionarvoista on se, että Suomen vienti EU-maihin supistui selvästi viime vuoden loppua kohden, vaikka samaan aikaan talouskasvu alkoi elpyä näissä maissa. Vientimenestystämme on rajoittanut euron vahvistuminen ja se, että voimistuva kysyntä kansainvälisillä markkinoilla on kohdistunut sellaisiin tuotteisiin kuten autoihin, joiden tuotanto on Suomessa verraten vähäistä. Nokia-konsernin kohdalla taas ovat kasvaneet nopeimmin ne alueelliset markkinat, joiden kysyntä tyydytetään Suomen ulkopuolella sijaitsevien yksiköiden tuotannolla.

Tämä vuonna tavaroiden ja palvelusten vienti piristyy ja kasvaa 2,8 prosenttia. Viennin kasvua rajoittaa edelleen vahvistunut euro. On odotettava, että koko metalliteollisuuden ja

metsäteollisuuden vienti kasvaa jo yli kolme prosenttia. Muu tavaravienti ja palvelujen vienti sen sijaan jää tämän alle. Ensi vuonna euron vahvistumisen vientiä hidastava vaikutus ei ole enää yhtä tuntuva. Vienti kasvaa 4,5 prosenttia kuluvasta vuodesta, kun myös Euroopan nopeutunut talouskasvu tarjoaa hyvän pohjan vientimme laajentumiselle.

Raaka-aineiden, sähkövirran ja mootoriajoneuvojen tuonti oli viime vuonna runsasta. Tavaroiden ja palvelusten tuonnin kasvu jäi kuitenkin vajaan prosenttiin, kun palvelutuonti supistui ja kone- ja laiteinvestoinnit supistuivat tuntuvasti. Investointiasteen nousu, viennin piristyminen, vahvana pysyvä kulutus ja vahvistunut euro lisäävät tuontia tänä ja ensi vuonna. Tänä vuonna koko tuonnin volyyymi kasvaa noin kolme prosenttia ja ensi vuonna noin 4 prosenttia.

Kansainvälisen talouden vahvistuminen on nostamassa myös metsäteollisuutemme maailmanmarkkinahintoja. Pohjois-Amerikassa hintoja on jo nostettu, ja sama suuntaus on leviämässä Eurooppaan. Teknolgiateollisuudessa perusmetallin sekä kone- ja laiteollisuuden vientihintojen kehitys on vakaata. Elektroniikkateollisuuden hin-

taeroosio hellittää, kun esimerkiksi matkapuhelimissa uusien ja entistä kalliimpien mallien vientiosuus on nousemassa. Tämän vuoden aikana vientihinnat nousevat. Mutta koska niiden ura oli viime vuonna laskeva, koko viennin hintataso on vuosikeskiarvona tänä vuonna suuriin piirtein samalla tasolla kuin viime vuonna. Ensi vuonna vientihintojen odotetaan nousevan keskimäärin 1,5 prosenttia.

Tuontihintoihin vaikuttavat raaka-aineiden maailmanmarkkinahinnat ovat olleet nousussa kansainvälisen talouskasvun voimistuessa. Toisaalta euron vahvistuminen suhteessa dollariin on aikaansaanut tuontihintoihin laskupaineita. Koska merkittävä osa (runsas kolmannes) Suomen tuonnista tulee euroalueelta ja EU-alueeltakin tulee yli puolet, ei euron dollarihinnan kallistuminen kaikilta osin vaikuta tuontihintaan. Kaiken kaikkiaan tuontihintojen odotetaan nousevan jonkin verran, tosin vain 0,5 prosenttia. Hintojen nousu perustuu pitkälti tämän vuoden sisäiseen kehitykseen. Ensi vuonna tuontihinnat nousevat jo 1,5 prosenttia.

Vaihtosuhte heikkenee tänä vuonna enää 0,5 prosenttia, ja ensi vuonna se pysyy ennallaan. Kauppa- ja vaihtotase pysyvät tänä vuonna lähes viime vuoden tasolla. Ensi vuonna molempien taseiden ylijäämät taas kasvavat. Kauppataase on tuolloin 13 miljardia euroa (8 prosenttia tuotannon arvosta) ja vaihtotase on 8,8 miljardia euroa (5,6 prosenttia tuotannon arvosta).

Suuret hankkeet nostavat investointiastetta ja tukevat rakennusalan työllisyyttä

Investoinnit jatkoivat viime vuonna supistumistaan. Kaikkiaan investoinnit supistuivat 2,5 prosenttia ja investointiaste laski prosenttiyksiköllä 18 prosenttiin. Eniten vähenivät muun talonrakentamisen investoinnit sekä kone- ja laiteinvestoinnit. Kone- ja laiteinvestoinneissa näkyi erityisesti tehdasteol-

Kysynnän ja tarjonnan tase.

	2003 Mrd. euroa	2003 Määrän prosenttimuutos	2004e	2005e
Bruttokansantuote	143,4	1,9	3,0	3,4
Tuonti	43,0	0,9	3,0	3,9
Kokonaistarjonta	186,4	1,6	3,0	3,5
Vienti	53,1	1,3	2,8	4,5
Kulutus	106,6	2,7	3,3	2,4
– Yksityinen kulutus	74,9	3,6	3,7	2,5
– Julkinen kulutus	31,7	0,7	2,3	2,0
Investoinnit	25,8	-2,3	3,5	5,5
– Yksityiset investoinnit	21,6	-3,8	3,1	5,7
– Julkiset investoinnit	4,3	6,5	5,5	4,6
Varastojen muutos (ml. tilastollinen ero)	0,9	0,1	-0,2	0,0
Kokonaiskysyntä	186,4	1,6	3,0	3,5

Lähde: Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos.

lisuuden investointien vaiheus. Sen sijaan alhainen korkotaso ja kuluttajien luottamuksen pysyminen hyvänä näkyivät asuntojen kysynnän jatkumisenä hyvänä. Asuinrakennusinvestoinnit kasvoivatkin lähes kahdeksan prosenttia viime vuonna.

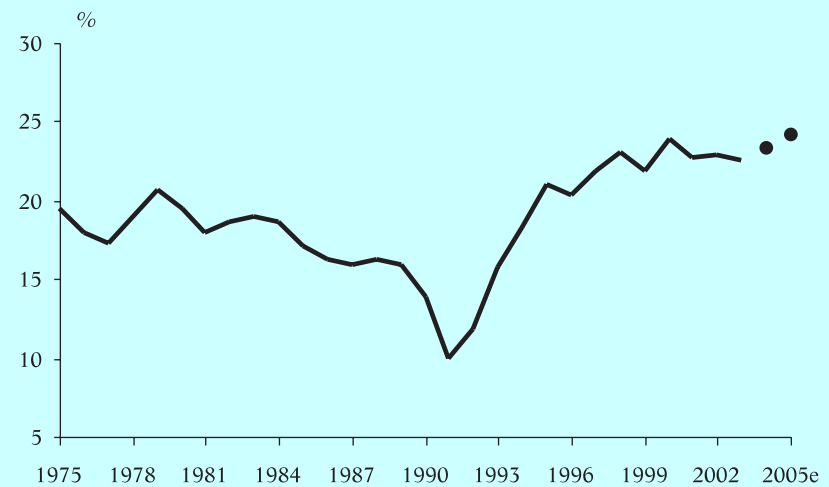
Tänä vuonna investoinnit kääntyvät kasvuun. Asuinrakentaminen jatkuu vilkkaana ja myös kone- ja laiteinvestoinnit alkavat elpyä, vaikkakin teollisuuden investointiaste pysyy edelleen ennätyskellisen alhaisella tasolla. Tänä ja ensi vuonna useat suuret rakennushankkeet kuten esimerkiksi Vuosaaren satamahanke, Fortumin Porvoon öljynjalostamon uuden laitoksen rakentaminen ja Olkiluodon uuden ydinvoimalan rakentaminen vauhdittavat maa- ja vesirakentamista ja muuta talonrakentamista. Kaiken kaikkiaan investoinnit kasvavat tänä vuonna 3,5 prosentilla. Ensi vuonna investointien kasvu voimistuu yli viiteen prosenttiin.

Hintojen nousu pysähtyy ja ostovoima lisääntyy

Viime vuonna yksityinen kulutus kasvoi 3,6 prosenttia, joka oli jonkin verran enemmän kuin arvioimme viime elokuussa. Kotitalouksien kulutuksen nopea kasvu oli seurausta suotuisasta ostovoiman kehityksestä, sillä kotitalouksien käytettävissä olevat reaalitytöt kasvoivat noin 4,1 prosenttia.

Kotitalouksien ostovoiman kasvu nopeutuu yhä tänä vuonna. Kehitys johtuu osin tilapäisistä tekijöistä, jotka ajoittuvat kuluvalle vuodelle. Tärkein näistä on inflaatiouvauhdin hidastuminen, joka näkyy jopa hintatason laskuna. Pelkkä alkoholijuomien valmisteverojen alennus laski maaliskuun alussa kuluttajahintoja liki yhdellä prosentilla. Myös matala korkotaso hidastaa inflaatiota. Koska myös tuonnin kautta välittyvät inflaatiopaineet ovat vähäiset euron vahvan kurssin johdosta, jää tämän vuoden keskimääräinen inflaatio poikkeuksellisen hitaaksi, vain 0,3 prosenttiin.

Kuvio 2. Pääomatulojen osuus kansantulosta 1975–2005.

Lähde: Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos.

Ensi vuonna kertaluonteinen alkoholiverojen alennus ei enää juurikaan näy vuosikeskiarvossa ja inflaatio näennäisesti nopeutuu jääden kuitenkin alle 2 prosenttiin.

Tänä vuonna valtion tuloverotaulukojen alennukset ja verojen ansiotuloja tulonhankkimisvähennysten korotukset vähentävät kotitalouksien maksamia veroja noin 800 miljoonaa euroa. Pelkästään nämä veroalennukset lisäävät kotitalouksien käytettävissä olevia tuloja noin prosenttiyksiköllä.

Palkkasumma kasvaa suhteellisen tasaisesti. Tulopoliittinen kokonaisratkaisu määrää vielä tänä vuonna ansiotasokehityksen päälinjat. Arvioimme, että palkansaajien keskimääräinen ansiotaso nousee kuluvana vuonna 3,3 prosenttia, josta liukumilla on noin yhden prosenttiyksikön osuus. Tehtyjen työtuntien lisääntyessä palkkasumma kasvaa tänä vuonna jonkin verran edellisvuotista nopeammin, 3,7 prosenttia.

Omaisuustulojen ennustetaan tänä vuonna kasvavan nopeammin kuin tässä suhdannevaiheessa on tapana. Osinkoverotukseen vuonna 2005 voimaantulevat muutokset lisäävät kuluvana vuonna erityisesti perheyritysten osingonmaksuhalukkuutta. Omaisuustulojen voimakas, liki miljardin euron kasvu

ei näy vastaavana kotitalouksien kulutuksen kasvuna. Sitä vastoin se lisää tilapäisesti säästämistä, kun varallisuutta siirretään muuhun muotoon.

Kulutuksen nopea kasvu jatkuu

Kaikkiaan kotitalouksien käytettävissä olevat tulot kasvavat tänä vuonna nimellisesti noin 6 prosenttia. Vaikka säästäminen lisääntyikin poikkeuksellisen paljon, antaa suotuisa tulokehitys tilaa myös kulutuksen kasvulle. Kun otetaan huomioon hidastunut inflaatiouvauhti, kasvaa yksityinen kulutus reaalisesti jopa 3,7 prosenttia.

Kulutuksen kasvua vauhdittavat edelleen ripeänä jatkuvat kestokulutushyödykkeiden hankinnat. Odotamme myös palveluiden ja puolikestävien hyödykkeiden kysynnän kasvua. Suotuisa tulokehitys, kuluttajien luottamus ja matalat korot ylläpitävät paitsi kulutuksen kasvua niin myös asuntokauppaa. Pääkaupunkiseudulla asuntojen hintojen nousu voi jatkua. Kotitalouksien velkaantuminen lisääntyy, mutta matala korkotaso pitää lainanhoitomenot vielä toistaiseksi siedettävällä tasolla. Kotitalouksien velkaantuminen ei

ilmene kulutuksen kasvua hillitsevänä tekijänä vielä tämän ennustejakson aikana.

Ensi vuoden palkka- ja veroratkaisun sisältö avoin

Palkansaajien ostovoiman kehitys voidaan ensi vuonna turvata useilla vero- ja palkkaratkaisujen yhdistelmillä. Talouskasvun nopeutumisen vuoksi kulutuskysyntää ylläpitävä ostovoiman kehitys on mahdollista ilman tuntuvia veronalennuksiakin. Koska ensi vuotta koskevien tuloveroratkaisujen sisältö on toistaiseksi tuntematon, emme ole ennusteessa olettaneet muita veronkevennyksiä kuin normaalit tuloveroasteikon inflaatiokorjaukset. Oletamme, että palkansaajien keskimääräinen ansiotaso kohoaa ensi vuonna 3,8 prosenttia, jolloin kotitalouksien ostovoima kasvaa ilman veronkevennyksiä noin 1,5 prosenttia. Lopullinen luku riippuu luonnollisesti veroratkaisujen ja palkkaneuvottelujen yksityiskohdista.

Yksityisen kulutuksen määrän ennustamme kasvavan ensi vuonna 2,5 prosenttia. Kulutuksen kasvu säilyy kohtuullisen ripeänä, sillä kuluvan vuoden poikkeuksellisen hyvän ostovoiman kehitys ei näy kokonaan saman vuoden kulutuksessa, vaan osa siitä siirtyy ensi vuodeksi. Poikkeuksellisen nopea kestokulutushyödykkeiden ja erityisesti autojen kaupan kasvu tosin tasaantuu, kun suurimmat kulutuspaaineet on jo aiemmin purettu.

Työllisyys kääntyy nousuun

Pitkään jatkunut tuotannon vaimeus, erityisesti vientivetoisessa teollisuudessa, käänsi työllisyyden viime vuonna laskuun. Eniten työllisyys heikentyi teollisuudessa, jossa oli viime vuonna keskimäärin 22 000 työllistä vähemmän kuin vuonna 2002. Vastapainoksi työllisyys kasvoi edelleen kotimaisen kysynnän ansiosta palvelusektorilla. Kunnissa työllisten määrä kasvoi noin 9 000:lla. Palvelusektorille syntyneet

työpaikat eivät kuitenkaan riittäneet kompensoimaan työpaikkojen hävikiä teollisuudessa, ja työllisten määrä väheni viime vuonna 7 000:lla. Työllisyysaste 67,3 % oli 0,4 prosenttiyksikköä alhaisempi kuin vuonna 2002. Naisilla työllisyyden heikkeneminen oli viime vuonna suurempaa kuin miehillä, mutta miehillä lasku alkoi jo vuonna 2002.

Talouskasvun nopeutumisen myötä myös työvoiman kysyntä alkaa tänä vuonna jälleen kasvaa. Teollisuudessa työllisten määrän ennakoitaan vielä vähenevän, mutta loppuvuodesta sielläkin tapahtuu jo käänne parempaan päin. Edellisvuoden tapaan kotimainen kysyntä ylläpitää työllisyyden kasvua. Merkittävintä työllisten määrän kasvu on kiinteistö- ja liike-elämän palveluissa sekä julkisissa ja muissa palveluissa. Myös rakentaminen työllistää enemmän väkeä tänä vuonna, mikä näkyy miesten työllisyydessä. Työllisyys kasvaa tänä vuonna yhteensä 9 000:lla ja ensi vuonna 19 000:lla.

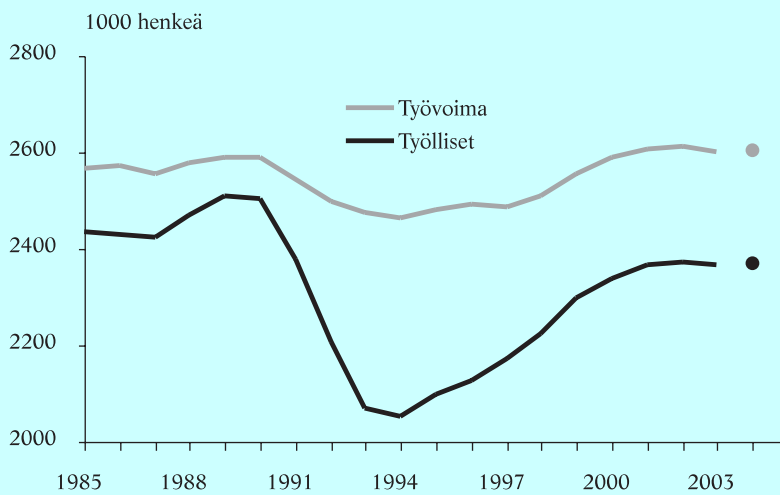
Työvoiman tarjonta jousti viime vuonna suhdannetilanteeseen nähden varsin voimakkaasti. Työvoiman määrä väheni 10 000:lla ja työvoimaan kuuluvien osuus työikäisistä väheni 66,6 prosentista 66,2 prosenttiin.

Eniten väheni nuorten työvoimaan osallistuminen, mutta väkeä siirtyi työvoiman ulkopuolelle myös parhaassa työiässä olevien keskuudesta. Sukupuolen mukaan katsottuna naisten osallistuminen laski miehiä enemmän sekä 15–24-vuotiaiden että 25–54-vuotiaiden ryhmässä, mikä heijasteli naisten työllisyyden voimakkaampaa heikkenemistä. Tänä vuonna talouskasvun piristymisen näkyy myös työvoiman tarjonnan kääntymisenä 0,2 prosentin kasvuun. Ensi vuonna kasvun ennakoitaan nousevan 0,5 prosenttiin.

Työllisyyden lasku ei yllättäen näkynyt lainkaan avoimen työttömyyden nousuna. Samanaikaisesti työllisyyden alenemisen kanssa myös työttömien määrä aleni 2 000:lla keskimäärin 235 000 henkilöön. Työttömyysaste laski 9,1 prosentista 9,0 prosenttiin. Syynä oli se, että heikko työvoiman kysyntä sai osan työtä haluavista luopumaan työnhausta. Ikäryhmistä vain alle 25-vuotiaiden työttömyysaste nousi.

Pitkäaikaistyöttömien eli yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleiden määrä aleni viime vuonna yli 5 000:lla noin 72 000:een. Laskuvauhti oli edelleen suurempi kuin kaikkien työttömien työnhakijoiden kohdalla. Päättynei-

Kuvio 3. Työvoiman tarjonta ja työllisyys 1985–2005.

Lähde: Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos.

Kuluvan vuoden alusta Palkansaajien tutkimuslaitoksen ennustepäälliköksi siirtynyt Eero Lehto korostaa, ettei noususuhdanteessa tulisi toteuttaa veroratkaisuja, jotka paisuttavat julkisen talouden alijäämiä. Verotuksen rakennetta voidaan silti muuttaa työllisyyttä edistävällä tavalla.

Valtiontalous alijäämäiseksi ilman uusia veronkevennyksiä

Valtiontalouden rahoitusylijäämä supistui viime vuonna voimakkaasti, lähes 1,7 miljardilla eurolla 362 miljoonaan euroon. Ylijäämän odottamattoman suuri pieneneminen aiheutui lähinnä valtion investointimenojen rivakasta kasvusta ja viime kesänä tehdyistä ansiotuloverotuksen kevennyksistä sekä niihin liittyneistä kuntien valtionosuuksien korotuksista. Valtion kulutusmenojen määrä pysyi lähes edellisvuoden tasolla. Myös kuntien rahoitusvaje kasvoi selvästi, noin 500 miljoonalla eurolla 770 miljoonaan euroon. Rahoitusvajetta kasvattivat ennakoitua suuremmat investoinnit. Kuntien kulutusmenojen volyymi kasvoi vain prosenttiin. Kun myös työeläkelaitosten ja muiden sosiaaliturvarahastojen ylijäämä supistui 750

miljoonalla eurolla, pieneni julkisyhteisöjen yhteenlaskettu ylijäämä (EMU-ylijäämä) peräti 2,9 miljardilla eurolla. EMU-ylijäämän suhde bruttokansantuotteeseen kutistui 4,3 prosentista 2,1 prosenttiin. Julkisyhteisöjen yhteenlasketun velan (EMU-velan) suhde bruttokansantuotteeseen nousikin selvästi ja ensimmäisen kerran 1990-luvun alun laman jälkeen. Tästä huolimatta Suomen ylijäämä- ja velkasuhteet olivat vielä kaukana vakaus- ja kasvusopimuksen rajoista, kun samanaikaisesti useat euromaat ylittivät ne.

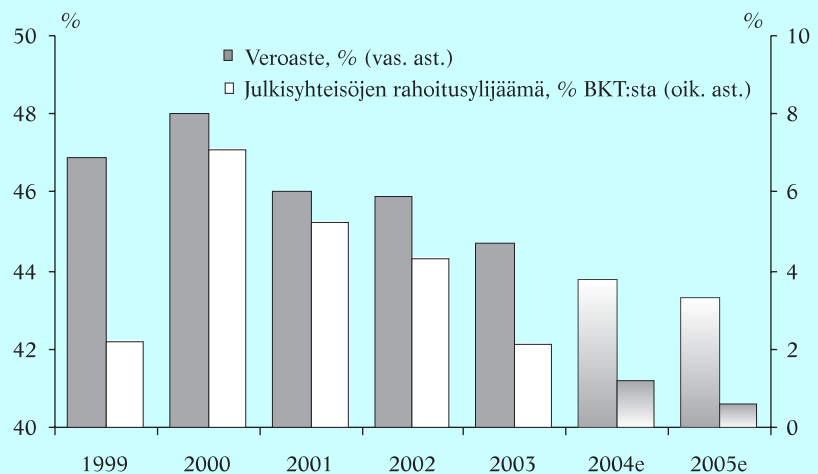
Kuluvana vuonna valtiontalouden tila heikkenee edelleen selvästi ja päättyy noin puoli miljardia euroa alijäämäiseksi. Ennusteessamme on arvioitu alkoholi- ja tupakkaveron tuoton supistuvan noin 300 miljoonalla eurolla, ja lisäksi verokertymiä supistaa viimekesäisen ansiotuloverotuksen kevennyksen ulottuminen nyt koko vuodelle. Menopuolella kuntien valtionosuudet kasvavat tuntuvasti. Valtion kulutusmenot kasvavat puolestaan reaalisesti noin 3,5 prosenttia. Kuntatalouden heikkeneminen jää tänä vuonna lieväksi. Toteutetun ansiotuloverotuksen lievennyksen vaikutuksesta kunnallisveron tuotto kasvaa vain vähän, mutta valtio kompensoi verotulon menetyksiä lisäämällä valtionosuuksia.

den yhtäjaksoisten työttömyysjaksojen keskimääräinen kesto laski viime vuonna 16 viikkoon edellisvuoden 17 viikosta. Myös meneillään olevien työttömyysjaksojen keskimääräinen kesto lyheni viime vuonna kolmella viikolla 47 viikkoon.

Työvoimapolitiittisten toimenpiteiden kasvu vaimensi osaltaan työttömyyden kasvua viime vuonna. Toimenpiteissä oli viime vuonna keskimäärin 87 000 henkeä eli 7 500 enemmän kuin edellisvuonna. Eniten kasvoi työvoimakoulutuksessa olevien ja työmarkkinatuella sijoitettujen määrä.

Tänä vuonna työttömien määrä alenee edelleen hieman ja työttömyysaste laskee 8,9 prosenttiin. Ensi vuonna työttömyyden ennakoidaan supistuvan 8,7 prosenttiin.

Kuvio 4. Julkinen talous.

Lähde: Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos.

Ennusteen keskeisiä lukuja.

	2003	2004e	2005e
Työttömyysaste (%)	9,0	8,9	8,7
Työttömät (1 000)	235	232	227
Työlliset (1 000)	2 365	2 374	2 393
Työllisyysaste (%)	67,3	67,4	67,8
Inflaatio, kuluttajahintaindeksi (%)	0,9	0,3	1,7
Ansiotaso, ansiotasoindeksi (%)	3,9	3,3	3,8
Kotitalouksien käytettävissä olevat reaalitulot (%)	4,1	5,4	1,5
Vaihtotaseen ylijäämä (mrd. euroa)	7,9	7,9	8,8
Kauppataaseen ylijäämä (mrd. euroa)	11,9	12,0	13,0
Valtiontalouden rahoitusylijäämä mrd. euroa	0,4	-0,5	-0,8
% bkt:sta	0,3	-0,3	-0,5
Julkisyhteisöjen rahoitusylijäämä mrd. euroa	3,0	1,8	1,4
% bkt:sta	2,1	1,2	0,9
Velkaantumisaste (Emu-velka) % bkt:sta	45,3	47,1	48,7
Veroaste, %	44,7	43,8	43,5
Lyhyet korot (3 kk:n euribor)	2,3	2,2	2,5
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v.)	4,1	4,2	4,7

Lähde: Suomen Pankki, Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos.

Kuntien kulutusmenot kasvavat kohtuullisesti, runsaan 1,5 prosenttia. EMU-ylijäämä tulee olemaan enää 1,2 prosenttia kokonaistuotannon arvosta, ja EMU-velka suhteessa kokonaistuotannon arvoon kasvaa edelleen.

Ensi vuonna valtiontalouden alijäämä syvenee edelleen hieman, vaikka tähän arvioon ei sisälly uusia alennuksia ansiotulojen verotukseen tai sotumaksuihin. Ansiotuloverojen inflaatiotarkistus, vuoden 2005 alusta toteutettava eläkeuudistus sekä yhteisö- ja pääomatuloverotuksen muutokset on otettu huomioon ennusteessamme samoin kuin kuntien valtionosuuksien tarkistukset sikäli kuin näistä on tehty vähintäänkin periaatepäätökset. Yhteisöveroprosentin alentamisen vaikutukset yhteisöverokertymään kumoutuvat yritysten parantuvilla tuloksilla. Osinkojen tulo veronalaisiksi lisää pääomatu-

loveron tuottoa samalla kun valtion saamat osinkotulot supistuvat. Kuntien valtionosuuksien kasvu hidastuu mutta pysyy edelleen tuntuvana. Kuntien alijäämä alkaa ensi vuonna supistua, kun kunnallisverojen kertymä virkkoa selvästi. Eläkeuudistuksen ei oleteta merkittävästi hidastavan eläkemenojen kasvua vielä ensi vuonna. Julkiset kulutusmenot kasvavat noin 2 prosenttia. Koko julkisen sektorin rahoitusasema heikkenee edelleen hieman, mutta pysyy ylijäämäisenä. Julkinen velka suhteessa kokonaistuotannon arvoon myös nousee.

Helppoja ratkaisuja työllisyyden parantamiseksi ei ole

Myönteinen suhdannekehitys parantaa työllisyyttä kohtuullisesti muttei lähi-

mainkaan sitä tahtia, että hallituksen tavoite 100 000 uudesta työllisestä toteutuisi vuoden 2007 maaliskuuhun mennessä. Koska työttömyys ei ole alenemassa riittävästi, ovat työllisyyttä edistävät toimet edelleen tarpeellisia.

Jo päätettyjen veronalennusten kysyntävaikutukset toteutuvat pitkälti tänä vuonna. Toimenpiteiden voidaan uskoa kohentavan työllisyyttä, sillä veronalennukset on voitu rahoittaa pienentämällä valtion ylijäämää ilman, että julkista sosiaali- ja eläkevakuutusta tai julkisia kulutusmenoja olisi täytynyt karsia. Itse asiassa hallitusohjelman mukaiset vähintään 1,12 miljardin euron veronalennukset on jo toteutettu 2003–2004. Mutta tämä oli vähimmäistavoite ja uusia alennuksia voidaan toteuttaa, jos ne katsotaan tarpeellisiksi.

Uusista toimenpiteistä päätettäessä on syytä ottaa huomioon, että suhdanteet parantuvat tuntuvasti tänä ja ensi vuonna. Tässä suhdannetilanteessa finanssipolitiikan lisäelvytys, joka suurentaisi julkista alijäämää, ei olisi viisasta. Onhan järkevää vahvistaa taseita hyvinä aikoina, kun tulevana vuosi- ja joulukuun joudutaan mitä ilmeisimmin kohtaamaan ikäviäkin yllätyksiä, ja kun toisaalta tiedetään, että vastaisuudessa jo eläkemenojen rahoittaminen tulee rasittamaan julkista menotaloutta.

Työllisyysongelman ratkaisemiseksi ei ole tarjolla sellaisia veronalennuksia, joiden voi kuvitella kattavan syntyneen rahoitusvaje kiihtyneen talouskasvun avulla ilman, että supistettaisiin jossain vaiheessa julkisia menoja. Jos rahoitusvajeen poistamiseksi taas karsitaan sosiaalietuja ja julkisia palveluita, työllisyysvaikutukset ovat vähintäänkin epäselviä. Vaikka verojen alennus lisää ostovoimaa ja myös palkansaajan veronjälkeisiä tuloja alentaen palkka-vaatimuksia, niin vastapainoksi tälle julkinen työllisyys vähenee. Palkansaajien voidaan kuvitella vaativan myös kompensatiota menetetyistä sosiaali- ja julkisista palveluista. Näin ollen sekä kysyntävaikutusten että palkkatasovaikutusten osalta veronalennusten nettovaikutus työllisyyteen

voi jäädä vähäiseksi. Vastaavasti toimien vaikutukset hyvinvointiin muilta osin voivat olla laajoja, eivätkä välttämättä positiivisia.

Työllisyyttä voidaan sen sijaan edistää muuttamalla verotuksen rakennetta. Työnantajamaksuja voitaisiin alentaa valikoivasti matalien palkkojen osalta. Palveluiden arvonlisäveroä voitaisiin myös mahdollisuuksien mukaan valikoivasti alentaa. Eri muotoisen tukityöllistämisen vaatimaa työllistämistukea ja työvoimakoulutusta voidaan myös laajentaa ja tehostaa. Jos kyse on merkittävistä verojen tai maksujen alennuksista, syntyvä tuloalijäämä tulisi kattaa nostamalla sellaisia veroja tai maksuja, joiden vaikutus työvoimakustannuksiin ja työllistymiseen on vähäinen. Tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi ympäristöverojen, kuten polttoaineveron, tai kiinteistöveron nostoa tai sitä, että asuntolainojen korkojen vähennyskelpoisuus poistettaisiin asteittain verotuksessa.□